

"JEG TRENGER LITT STØTTE FOR Å MOTIVERE MEG"

Gjennomgang av Pinsevennes Ytre Misjons utviklingsprosjekter blant indianere i Paraguay, november 1996.

Ved Stener Ekern (red), Asle Jøssang og Rudolf Larsen.
Oslo, 30. januar 1997.

1. Sammendrag

2. Innledning

Guaraní-indianernes verden - Oppdragets forhistorie - Mandat (oppdragsbeskrivelse) - Hva er en gjennomgang? - Rapportens oppbygning - Sammenstilling, tid og sted

3. Mandat og metode

Drøfting av oppdragsbeskrivelsen - Målgruppe: Urbefolkning - Prosjektdrift og eierskap - Kontekst (omgivelser) - Innsatsfaktorer (ressurser) - Begrensninger - Arbeidsmetode og grunnlagsmateriale

4. Observasjoner

Sjamanen i Paso Cadena - Allmøte om skolen i Tekoha Porã - Besøk hos lærerne - Menigheten - Høvding og sjaman i Tekoha Porã - Klinikken - Skogsjordbruk - Ny høvding i Paso Cadena - Misjonæren - Besøk i 1 de marzo - Fortuna - Itanarãmi - Paraguayansk kirke og norske misjonærer - Skolebokprosjektet

5. Analyse

6. Konklusjoner og anbefalinger

Generelt - De enkelte innsatsene - Anbefalinger

Vedlegg 1: Besøkskalender

Vedlegg 2: Oppdragsbeskrivelse

1. SAMMENDRAG

Bakgrunn

I 1991 startet Pinsevennesens Ytre Misjon (PYM) to flerårige utviklingsprosjekter blant guaraní-indianere i Paraguay. Hovedmålene var å bedre indianernes kår og å overføre driften av gamle og nye prosjekter til nasjonale, og fortrinnsvis indianske, hender (indianisering). Prosjektene omfattet skolebygging, utarbeid av skolebøker, bygging og drift av helsestasjoner, samt et program for innføring av skogsjordbruk i indianerkoloniene.

Rapporter etter prosjektbesøk fra NORAD i oktober 1995, og fra Bistandsnemnda (BN) i januar 1996, stilte spørsmålstegn ved forholdet mellom målsetningene og PYMs valg av virkemidler. Blant annet ble det hevdet at enkelte investeringer syntes unødig store i forhold til befolkningsgrunnlaget, og at såvel indianere som paraguayanere hadde vært lite involvert i planleggings- og beslutningsprosesser.

NORAD pekte også på at såvel Norge som Paraguay har ratifisert ILOs urbefolkningskonvensjon. Bistandsarbeidere i begge disse landene har dermed et juridisk rammeverk omkring sin innsats og et instrument til bruk i planlegging og styring av prosjekter blant urbefolkninger. 120

I mai 1996 gikk NORAD, PYM og BN sammen om å bestille en prosjektgjennomgang og utpekte som sine representanter i kommisjonen hhv Stener Ekern, Rudolf Larsen og Asle Jøssang. Mandatet var å skaffe kjennskap til om det var samsvar mellom mål og virkemidler, samt om hvorvidt PYMs prosjekter bidro til å legge forholdene til rette for at indianerne selv kunne ta kontroll med den videre utvikling av sin egen kultur. Kommisjonen utførte sitt arbeid i felten i Paraguay i de to første ukene i november 1996.

Konklusjoner

Kommisjonen besøkte fem guaraní-kolonier og diskuterte prosjektframdriften med autoriteter i koloniene og PYMs prosjektledere og prosjektarbeidere, samt ledelsen i PYMs misjonærflokk i Paraguay (*Misión Norma*) og den nasjonale motpart (*Iglesia Filadelfia en Paraguay con sede en Ypacaraí*). Kommisjonen fikk se gode skoler og helsestasjoner med klar nytteverdi for befolkningen i de fem koloniene. Mens driften av skolene allerede er overført til Paraguays undervisningsministerium, er klinikkene stadig svært avhengig av PYMs nærvær. Jordbruksprosjektet er på nytt i en startfase på grunn av liten deltagelse i tidligere faser. Skolebokprosjektet er sterkt forsinket, men har et godt potensiale.

Det er grunn til å stille spørsmålstegn ved prosjektplanlegging og oppfølging. I flere tilfeller har det vært liten kontinuitet mellom prosjektpersonell. Gode enkeltinnsatser er blitt stående isolert og uten institusjonell oppfølging. Kommisjonen har bitt seg merke i at PYMs prosjektarbeidere stort sett har stått alene i forhold til andre organisasjoner og miljøer som arbeider

med guaraní-indianerne i Paraguay. Overlatt til seg selv, og uten en klart definert metodikk, blir prosjektmedarbeiderne usikre på seg selv og sine roller. Dermed blir de lett ofre for skiftende politiske konjunkturer internt i guaraní-koloniene.

Av samme grunn har indianiseringsprosessene kommet kort. Selv om mange av prosjektmedarbeiderne etter mange år i felten har opparbeidet et høyt kunnskapsnivå om guaraníene, har PYM ikke greidd å ta vare på eller å gjøre seg nytte av disse erfaringene i sin planlegging og arbeidsmetodikk.

Anbefalinger

Årsakene til dette er mange og kompliserte. Umiddelbart vil kommisjonen trekke fram at PYM ikke har greidd å definere en lokal **motpart**. (Dog er **målgruppen** klar: Indianerne i koloniene.) Man kan si at PYM har arbeidet *i* koloniene, ikke så mye **med** dem.

Kommisjonen vil peke på at urbefolkninger slett ikke er nok en svak gruppe, men nettopp hele folk, som blant seg vil ha sine egne svake grupper. Å hjelpe hele folk stiller særlige metodiske krav til innsatsen. Urbefolkningsbistand blir noe annet enn sosialt eller diakonalt arbeid. Kommisjonen vil oppfordre PYM, BN og NORAD til å tenke nøye gjennom de krav som urbefolkningsbistand stiller og bare støtte denne typen virksomhet dersom man er rimelig trygg på at man har eller vil få kapasitet til å møte denne utfordringen.

For å få dette til **må PYM først og fremst definere en motpart, som f eks de regionale guaraní-organisasjonene, eventuelt en guaraní-kirke, og dernest kraftig styrke sine planleggings- og kontrollrutiner.** Her kan PYM dra nytte av de erfaringer som allerede er gjort, men som så langt verken er nedtegnet eller systematisert. Det må settes av tid og ressurser til å bygge opp forberedelseskurs og oppfølgingskurs for nye og gamle misjonærer. I felten må prosjektledelsen styrkes. Ledere må skoles i prosjektplanlegging, administrasjon og oppfølging, og ledere og medarbeidere må knyttes til et videre faglig felleskap for å sikre kvaliteten på arbeidet. Slike felleskap kan PYM finne blant lokale NGOer (særlig SAI, som også støttes av NORAD), paraguayanske sentrale og lokale myndigheter, samt hos PYMs og andre kirkers misjonærer som arbeider med tilsvarende problematikk i naboland som Brasil, Bolivia og Peru.

SAI

Fremtidige investeringer i f eks skoler og klinikker bør justeres ned til alminnelig lokal standard og ikke settes i gang før PYM har etablert en guaraní-motpart som kan ta over driften på sikt. Pågående prosjekter bør ikke fornyes før PYM har utviklet planer som ivaretar disse forholdene.

2. INNLEDNING

Guaraní-indianernes verden

Guaraní er navnet både på en språkfamilie og en gruppe av nærskyldte folkeslag. De har sannsynligvis holdt til i de områdene som i dag er delt mellom Bolivia, Brasil, Paraguay og Argentina i godt over tusen år. Den spanske erobringen førte til at noen av dem ble blandet med européiske innvandrere. Etterkommere av disse utgjør i dag hovedtyngden av Paraguays befolkning. Det spesielle ved Paraguay er at det indianske språket har overlevd blant kolonistene side om side med spansk. *Guaraní* er til og med offisielt språk sammen med spansk, men det brukes lite i media og i offentlige sammenhenger.

Mange *guaraní*er fortsatte likevel å leve på gammelt vis utenfor det paraguayanske bondesamfunnet. Den tette skogen som dekket storparten av landet ga et rimelig utkomme for nomadiske grupper av jegere og sankere. *Guaraní*ene dyrket også jorda, men nøyde seg med å svi av små teiger og så i asken. Denne formen for jordbruk (svedjebruk) gir høy avkastning de første årene. Deretter må det ryddes ny jord, men hele tiden er ikke arbeidsmengden større enn at man samtidig kan drive fangst og fiske.

Slik levde *guaraní*ene på en evig migrasjonsrute gjennom skogen. Hver gruppe tilsvarte en eller noen få storfamilier, som igjen besto av opptil 20 kjernefamilier. Hver gruppe ble ledet av en *ñanderu operaíva* eller *paí*, som kan oversettes med sjaman eller medisinmann. Sjamanen var ikke valgt, men kallet. Takket være sine særlige kontakter med en åndelig verden kunne han ta de riktige avgjørelsene og lede gruppen gjennom den jordiske tilværelsen. Til hjelp i den mer praktiske, eller utøvende, delen av det politiske arbeide kunne sjamanen utnevne en *mburuvicha*, som er en slags konstabel eller sendebud overfor utenverdenen.

Det finnes i dag i Paraguay kanskje 700 *guaraní*-storfamilier, fordelt på fire folkeslag eller dialektgrupper. (Vi ser her bort fra to *guaraní*-grupper i Chaco-området.) Regnet fra nord til sør finner vi *paí tavyterä*, som teller ca 12,200 personer i 47 kolonier. Dernest følger *avá* (*chiripá*), som teller ca 10,000 i 71 kolonier og ca 900 *aché* i fem kolonier, og lengst i sør 132 kolonier med ca 10,000 *mbya*. PYM arbeider i den midterste sonen, blant *avá*ene. Disse regnes for å være den gruppen som mest har forlatt de gamle skikkene og adoptert alminnelig paraguayansk bondekultur.

I løpet av de siste 20-30 år er *guaraní*verdenen totalt forandret. Det aller meste av skogen er hogd ned eller svidd av. Titusener av innvandrere fra Brasil og Paraguays sentrale strøk har tatt jorda i bruk til jordbruk og feavl. *Guaraní*ene er avspist med de ca 250 små og isolerte koloniene. Her har de ennå noe skog i behold, men langt fra nok til å kunne leve som før. Økonomisk og sosialt er indianerne redusert til å bli tiggere i utkanten av storsamfunnet. Verst er kanskje likevel rasismen. Daglig ser *guaraní*en at han eller hun aldri strekker til, sammenlignet med den paraguayanske eller brasilianske naboen. I skogen hadde sjamanens drømmer mening og hans medisiner virket. I det nye samfunnet gjelder andre regler. Det blir dem som kan spansk og som har venner i storsamfunnet som får tak i godene. Kunnskap om egen arv gir ikke lenger avkastning. Egen kultur blir verdiløs.

